

U 21/2020 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om temporära åtgärder angående tidsfristerna för insamling och kontroll av stödförklaringar och undersökning av initiativ enligt förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet till följd av covid-19-utbrottet (temporär förordning om medborgarinitiativet)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen kommissionens förslag av den 20 maj 2020 till Europaparlamentets och rådets förordning om temporära åtgärder angående tidsfristerna för insamling och kontroll av stödförklaringar och undersökning av initiativ enligt förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet till följd av covid-19-utbrottet (COM(2020) 221 final) samt en promemoria om förslaget.

Den 26 maj 2020 lämnades till riksdagen E-skrivelsen E 60/2020 rd i ärendet om brådskande behandling i EU på grund av de exceptionella förhållandena till följd av covid-19-utbrottet.

Helsingfors den 4 juni 2020

Justitieminister Anna-Maja Henriksson

Lagstiftningsråd Sina Uotila

JUSTITIEMINISTERIET

PROMEMORIA
2.6.2020

EU/2020/0934

KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING OM TEMPORÄRA ÅTGÄRDER ANGÅENDE TIDSFRISTERNA FÖR INSAMLING OCH KONTROLL AV STÖDFÖRKLARINGAR OCH UNDERSÖKNING AV INITIATIV ENLIGT FÖRORDNING (EU) 2019/788 OM DET EUROPEISKA MEDBORGARINITIATIVET TILL FÖLJD AV COVID-19-UTBROTTET

1 Allmänt

Kommissionen lade den 20 maj 2020 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om temporära åtgärder angående tidsfristerna för insamling och kontroll av stödförklaringar och undersökning av initiativ enligt förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet till följd av covid-19-utbrottet (COM (2020) 221 final). Den föreslagna förordningen avser undantag från tidsfristerna i förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet.

Förslaget har behandlats av rådets arbetsgrupp för allmänna frågor den 29 maj 2020. Ordförandeskapet har framhållit att ärendet kommer att föras vidare mycket snabbt.

Den 26 maj 2020 lämnades till riksdagen E-skrivelsen E 60/2020 rd i ärendet om brådskanie behandling i EU på grund av de exceptionella förhållandena till följd av covid-19-utbrottet.

2 Förslagets syfte och huvudsakligt innehåll

De föreslagna bestämmelserna gäller i synnerhet en temporär förlängning av vissa tidsfrister enligt förordning (EU) 2019/788 om det europeiska medborgarinitiativet till följd av medlemsstaternas åtgärder i samband med covid-19-utbrottet. Vissa av de föreslagna bestämmelserna lämpar sig också för ärenden som inlett med stöd av den gamla förordningen (EU) nr 211/2011 om medborgarinitiativet. Syftet är att trygga medborgarnas möjligheter att påverka via medborgarinitiativ också vid undantagsförhållanden. Den föreslagna förordningen träder i kraft dagen efter det att den har publicerats i Europeiska unionens officiella tidning och den ska tillämpas till och med den 31 december 2022.

Insamling av stödförklaringar

Enligt den gällande förordningen om det europeiska medborgarinitiativet ska gruppen av organisationer samla in stödförklaringar inom tolv månader från det datum gruppen valt, antingen via internet eller på papper.

Enligt förslaget förlängs tiden för att samla in stödförklaringar med sex månader, om insamlingen pågick den 11 mars 2020. Om insamlingen har inlett den 11 mars–11 september 2020, får stödförklaringar samlas in högst till och med den 11 september 2021.

Dessutom föreslås genomförandebefogenheterna bli delegerade till kommissionen. På grundval av bemyndigandebestämmelsen ska kommissionen i det rådgivande förfarandet för medborgarinitiativ kunna anta genomförandeakter för att förlänga tiden för att samla in stödförklaringar. I bemyndigandebestämmelsen ska det anges under vilka förutsättningar kommissionen kan handla med stöd av bestämmelsen. Ett villkor är bland annat att majoriteten av medlemsstaterna

eller de medlemsstater som företräder mer än 35 procent av EU:s befolkning också efter den 11 september 2020 tillämpar åtgärder som beror på covid-19-pandemin och som väsentligt försvårar organisationernas möjligheter att samla in stödförklaringar på papper och informera om pågående initiativ. Dessutom inskränks kommissionens prövningsrätt beträffande förlängning av tidsfristen för insamling av stödförklaringar i bemyndigandebestämmelsen. Medlemsstaterna ska på begäran av kommissionen informera kommissionen om vilka åtgärder de har vidtagit eller planerar att vidta med anledning av pandemin för att kommissionen ska kunna bedöma behovet av genomförandebestämmelser.

Vidare ska kommissionen underrätta organisationerna av medborgarinitiativ och medlemsstaterna om den förlängda tidsfristen för aktuella medborgarinitiativ och offentliggöra beslutet i sitt elektroniska register över medborgarinitiativet.

Kontroll och intygande av stödförklaringar

Enligt den gällande förordningen om det europeiska medborgarinitiativet ska den behöriga myndigheten i varje medlemsstat inom tre månader från mottagandet av stödförklaringar kontrollera att de stödförklaringar som undertecknats av dess medborgare överensstämmer med bestämmelserna i förordningen och utfärda ett intyg över detta.

En medlemsstat får enligt förslaget lämna in en motiverad begäran till kommissionen om förlängning av tidsfristen, om den anser att den på grund av sina åtgärder med anledning av covid-19-pandemin inte kan kontrollera och intyga stödförklaringarna för ett medborgarinitiativ inom den föreskrivna tidsfristen. Begäran ska lämnas till kommissionen senast en månad innan tidsfristen löper ut.

När kommissionen anser att villkoren för förlängd tidsfrist är uppfyllda ska den anta en genomförandeakt som ger den berörda medlemsstaten rätt att tillämpa en längre tidsfrist. Genomförandeakten ska ange gränsen för tidsfristens längd. Kommissionen ska underrätta medlemsstaten och organisationerna om förlängningen av tidsfristen och offentliggöra beslutet i sitt elektroniska register över medborgarinitiativet.

Undersökning av ett medborgarinitiativ

Enligt den gällande förordningen om det europeiska medborgarinitiativet ska kommissionen inom en månad efter inlämningen av initiativet ta emot gruppen av organisationer för att låta den förklara målen för initiativet i detalj. I ett meddelande ska kommissionen senare redogöra för sina slutsatser när det gäller initiativet och de åtgärder som den avser att vidta och skälen för att vidta eller inte vidta åtgärder. Dessutom ska Europaparlamentet, före kommissionens meddelande, inom tre månader efter inlämningen av initiativet till kommissionen ge gruppen av organisationer tillfälle att lägga fram initiativet vid en offentlig utfrågning. Europaparlamentet ska anordna den offentliga utfrågningen i sina lokaler.

Om kommissionen har svårigheter med att ordna ett möte med organisationerna eller om Europaparlamentet har svårigheter med att ordna en offentlig utfrågning på grund av åtgärderna till följd av covid-19-pandemin i en medlemsstat där det var meningen att ordna ett möte eller en utfrågning, ska institutionen enligt förslaget ordna mötet eller utfrågningen så snart som det allmänna hälsoläget i medlemsstaten medger det. Om Europaparlamentet skjuter upp den offentliga utfrågningen, ska kommissionen anta ett meddelande inom tre månader från det att utfrågningen ordnades.

Lagring av personuppgifter

I den gällande förordningen om det europeiska medborgarinitiativet föreskrivs det också om lagring av personuppgifter. Gruppen av organisatörer och kommissionen ska förstöra alla stödförklaringar som har undertecknats för ett initiativ och eventuella kopior av dem inom en viss tid, likaså registren över de e-postadresser som har samlats in.

Om tidsfristen för insamling av stödförklaringar alternativt för kontroll eller intygande förlängs för ett medborgarinitiativ, förlängs enligt förslaget också den tid inom vilken de stödförklaringar som undertecknats för initiativet och kopior av dem ska förstöras. Likaså om tidsfristen för insamling av stödförklaringar alternativt för kontroll och intygande eller undersökning förlängs för ett medborgarinitiativ, förlängs också tidsfristen för att förstöra registren över de e-postadresser som samlats in.

3 Förslagets rättsliga grund och förhållande till subsidiaritetsprincipen

Förslaget grundar sig på artikel 24 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), som innehåller en särskild rättslig grund för medborgarinitiativ. Förslaget ska behandlas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet, som innebär att Europaparlamentet och rådet gemensamt antar en förordning. I rådet krävs beslut med kvalificerad majoritet. Den rättsliga grunden är korrekt.

Förslaget är förenligt med proportionalitetsprincipen. Subsidiaritetsprincipen är inte tillämplig i detta fall, eftersom föremålet för förordningen hör till EU:s exklusiva befogenhet i enlighet med artikel 24 i EUF-fördraget.

Den föreslagna regleringen om de genomförandebefogenheter som ska delegeras till kommissionen är ändamålsenlig.

4 Förslagets konsekvenser

Förslaget påverkar inte den nationella lagstiftningen.

Den föreslagna förordningen har positiva effekter för hur demokratin och systemet med det europeiska medborgarinitiativet fungerar under undantagsförhållanden. Förslaget kan i viss mån också ha potentiella positiva konsekvenser för verksamheten vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Förordningen bedöms inte ha några andra, exempelvis ekonomiska, konsekvenser.

5 Ålands behörighet

Med avseende på behörighetsfördelningen mellan riket och landskapet Åland gäller det europeiska medborgarinitiativet yttrandefriheten, rätten att delta och rösta i val till Europaparlamentet samt folkbokföringen, som enligt 27 § 2 och 42 punkten samt 29 § 1 mom. 1 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

6 Behandlingen av förslaget i EU

Förslaget har behandlats av rådets arbetsgrupp för allmänna frågor den 29 maj 2020, där ordföranden bad medlemsstaterna lämna eventuella skriftliga kommentarer senast den 4 juni 2020 och konstaterade att målet är att få mandat av arbetsgruppen vid arbetsgruppens sammanträde den 12 juni 2020. Kommissionen har uppgett att den har kontaktats av ett flertal organisatörer av medborgarinitiativ och intressentgrupper, som har uttryckt sin oro över hur medborgarinitiativen och demokratin påverkas av covid-19-åtgärderna. Bland annat lyfte de fram problem med att samla in stödförklaringar och ordna kampanjer för medborgarinitiativ. För närvarande är ett flertal medborgarinitiativ aktuella, där insamlingen av stödförklaringar pågår. I nuläget är det svårt att samla stödförklaringar, i synnerhet på papper. Enligt kommissionen har också Europaparlamentet uttryckt sin oro beträffande behandling av medborgarinitiativ och anordnande av offentliga utfrågningar.

Medlemsstaterna har uttryckt sin tillfredsställelse över att kommissionen försöker garantera att systemet med medborgarinitiativ också fungerar under undantagsförhållanden. De har ansett det vara viktigt att instrumentet medborgarinitiativ också tillämpas med vederbörlig hänsyn till dess syfte och principerna för god förvaltning.

I Europaparlamentet är det utskottet för konstitutionella frågor (AFCO) som är ansvarigt utskott. Lóránt Vincze (EPP/RO) har utsetts till föredragande.

7 Den nationella behandlingen av förslaget

Ärendet behandlades i ett skriftligt förfarande den 25–26 maj 2020 i sektionen för rättsärenden (sektion 35), som lyder under kommittén för EU-ärenden, där även landskapet Åland är representerat. Dessutom har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kontaktats i ärendet.

Sekretariatet för delegationen för medborgarsamhällspolitik (KANE) informerades den 25 maj 2020.

Förslaget har först den 26 maj 2020 i brådskande ordning överlämnats till riksdagen genom E-skrivelsen E 60/2020 rd i enlighet med 97 § i grundlagen. Nu överlämnas i kompletterande syfte denna U-skrivelse till riksdagen i enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen. Detta exceptionella förfarande tillämpas i detta U-ärende, eftersom det har ansetts att den mycket brådskande tidsplanen för behandling i EU inte medger nationell behandling enligt förfarandet i 96 § 2 mom. i grundlagen innan förslaget går vidare till beslut i rådet. Ärendet var upp i riksdagens stora utskott den 27 maj 2020.

8 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet upprepar här sin ståndpunkt som lagts fram i E-skrivelsen E 60/2020 rd och konstaterar att kommissionens förslag till förordning kan godkännas på det sätt som anges i skrivelsen.